

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejcki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Marek Motuk

w sprawie **J.G.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 13 września 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt V Ka 1950/21,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku

z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. akt II K 600/19

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. akt II K 600/19 uznał J.G. za winnego tego, że w dniu 24 kwietnia 2017 r. w Gdańsku, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadził P. S.A. do

niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem tej spółki w postaci pieniędzy w kwocie 3.156 zł pochodzących z umowy pożyczki nr [...], po uprzednim wprowadzeniu w błąd pracownika tej spółki, co do posiadanych źródeł dochodu, a także zamiaru i możliwości wywiązania się z zaciągniętego zobowiązania, przy czym czynu tego dopuścił się przed upływem 5 lat od odbycia w okresie od 22 sierpnia 2013 r. do 11 października 2016 r. co najmniej 6 miesięcy kary łącznej 3 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w Mrągowie o sygn. akt II K 266/15 z dnia 21 grudnia 2015 r. za przestępstwa podobne z art. 279 § 1 k.k., art. 280 § 1 k.k. i in., tj. występkę z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I). Ponadto wyrok zawierał rozstrzygnięcie w przedmiocie obowiązku naprawienia szkody (pkt II) oraz kosztów sądowych (pkt III i IV) (k. 522-523).

Powyższe orzeczenie zostało zaskarżone zarówno przez oskarżonego, jak i jego obrońcę. Obrońca J.G. podniósł w apelacji zarzuty:

1. błędu w ustaleniach faktycznych, wynikłego z nieprawidłowej oceny zebranych w sprawie dowodów w tym wyjaśnień, w szczególności zaś naruszenia określonej w art. 7 k.p.k. zasady swobodnej oceny dowodów oraz niezastosowania art. 5 § 2 k.p.k. poprzez nierozstrzygnięcie na korzyść oskarżonego okoliczności których nie sposób jest wyjaśnić co do istnienia zamiaru dopuszczenia się przestępstwa, w czego konsekwencji sąd pierwszej instancji doszedł do nieprawidłowego wniosku, że oskarżony wypełnił swoim zachowaniem znamiona przestępstwa oszustwa, podczas gdy z materiału dowodowego, w szczególności z zeznań pokrzywdzonego wynika, iż J.G. nie miał zamiaru niespłacania zaciągniętej pożyczki;
2. rażącej niewspółmierności kary.

W konsekwencji obrońca J.G. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie zmianę wyroku w zakresie orzeczonej kary oraz jej wymierzenie w dolnych granicach zagrożenia ustawowego (k. 544-547).

Z kolei J.G. złożył do sprawy pisma procesowe (k. 564-565, 572-577), które na mocy zarządzenia Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego

Gdańsk-Północ w Gdańsku zostały potraktowane jako osobista apelacja oskarżonego (k. 603). Oskarżony podniósł zarzuty obrazy przepisów postępowania, tj. art. 5 § 2 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 k.p.k. oraz błędów w ustaleniach faktycznych. Jednocześnie przebywający wówczas w Zakładzie Karnym w B. J.G. złożył wniosek o sprowadzenie go na rozprawę w trybie art. 451 k.p.k. (k. 571, 578). Wniosek ten ponawiał kolejnymi pismami (k. 632, 634).

Postanowieniem z dnia 4 października 2021 r., sygn. akt V Ka 1950/21 Sąd Okręgowy w Gdańsku nie uwzględnił wniosku o doprowadzenie oskarżonego na rozprawę apelacyjną (k. 637).

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt V Ka 1950/21 zmienił wyrok Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. akt II K 600/19 w ten sposób, że w miejsce orzeczonej wobec J.G. kary 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności orzekł wobec niego karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt I), w pozostałym zakresie utrzymując ww. wyrok w mocy (pkt II). Orzeczenie zawierało także rozstrzygnięcie o kosztach sądowych w postępowaniu odwoławczym (pkt III) (k. 663).

W dniu 3 marca 2023 r. do Sądu Najwyższego wpłynęła kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich, którą zaskarżył w całości na korzyść J.G. wyżej wskazany wyrok. Rzeczonemu orzeczeniu zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 451 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k., poprzez nieuwzględnienie wniosku pozbawionego wolności J.G. o sprowadzenie na rozprawę sądu odwoławczego, rozpoznającego m.in. apelację osobistą oskarżonego od wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku z 29 kwietnia 2021 r., w sprawie o sygn. akt II K 600/19 pomimo, że z uzasadnienia tego wniosku wynikało, że J.G. na tej rozprawie zamierza złożyć dodatkowe wyjaśnienia, co w konsekwencji uniemożliwiło mu realizację przysługujących mu uprawnień strony postępowania i naruszyło jego prawo do obrony.

Podnosząc tak sformułowany zarzut, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Nie budzi bowiem wątpliwości, że w toku postępowania odwoławczego doszło do rażącego naruszenia art. 451 k.p.k., którego skutkiem było naruszenie prawa oskarżonego do obrony, tj. prawa do przedstawienia własnych racji oraz argumentów, które miały za przedmiot kwestionowanie okoliczności natury faktycznej, w tym dotyczących oceny dowodów i ustalenia sprawstwa.

Nie budzi wątpliwości, że odstępnie na podstawie art. 451 k.p.k. od sprowadzenia oskarżonego pozbawionego wolności na rozprawę odwoławczą, mimo zgłoszenia takiego wniosku, może nastąpić jedynie wyjątkowo, jeśli nie naruszy to standardów rzetelnego procesu, w tym prawa do obrony. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym udział w rozprawie apelacyjnej obrońcy może okazać się wystarczający m.in. wówczas, gdy przedmiotem rozpoznania (w granicach zaskarżenia) są kwestie *stricte* prawne. Jeśli natomiast w apelacji kwestionowane są ustalenia faktyczne (np. dotyczące oceny wiarygodności dowodów i ustalenia sprawstwa), czy też oskarżony zamierza złożyć dodatkowe wyjaśnienia, sprowadzenie takiego oskarżonego pozbawionego wolności na rozprawę jest niezbędne (por. wyroki SN: z dnia 2 października 2006 r., V KK 236/06, LEX nr 198107; z dnia 20 czerwca 2007 r., III KK 431/06, LEX nr 296708; z dnia 5 marca 2008 r., V KK 356/07, LEX nr 359269; z dnia 22 stycznia 2014 r., III KK 453/13, LEX nr 1422120; z dnia 7 października 2014 r., V KK 100/14, LEX nr 1514747; z dnia 7 maja 2015 r., V KK 446/14, LEX nr 1710412; z dnia 5 listopada 2015 r., IV KK 159/15, LEX nr 1941899; z dnia 22 września 2021 r., V KK 251/21, LEX nr 3412952).

Odnosząc powyższe uwagi do realiów niniejszej sprawy zauważyć należy, że zarówno w apelacji obrońcy oskarżonego, jak i apelacji osobistej J.G., podniesione zostały m.in. zarzuty błędów w ustaleniach faktycznych, które były wynikiem (zdaniem skarżących) nieprawidłowej oceny zebranych w sprawie dowodów. Co więcej, sam oskarżony sądowi pierwszej instancji zarzucał wręcz manipulowanie jego wyjaśnieniami i zeznaniami świadków (k. 573). Kilukrotnie domagał się sprowadzenia na rozprawę odwoławczą, motywując to chęcią obrony swoich praw i interesów w sprawie, które zostały pogwałcone przed sądem *a quo*, a także zamiarem aktywnego uczestnictwa w postępowaniu drugoinstancyjnym, w tym m.in.

zadawania pytań świadkom i udzielania odpowiedzi na pytania oskarżyciela publicznego podkreślając, że ma „wiele do wniesienia” (k. 571, 578, 632, 634). Analiza treści pism składanych przez oskarżonego nie pozostawia wątpliwości, że wyrażał on zamiar przedstawienia swojego stanowiska w toku rozprawy odwoławczej, w tym odniesienia się do przeprowadzonych dowodów. Powyższe okoliczności jednoznacznie przemawiały więc za koniecznością dopuszczenia J.G. do osobistego udziału w postępowaniu odwoławczym, a uznanie przez sąd *ad quem*, że dla zapewnienia prawa do obrony oskarżonego wystarczająca będzie obecność na rozprawie apelacyjnej jego obrońcy było nieuprawnione i rażąco naruszało art. 451 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. Oceny tej nie zmienia fakt, iż oskarżonemu w postępowaniu drugoinstancyjnym zmniejszono wymiar orzeczonej kary, gdyż w obu apelacjach wywiedzionych na korzyść oskarżonego kwestionowane było m.in. jego sprawstwo.

Wskazane uchybienie miało istotny wpływ na treść zapadłego wyroku, albowiem pozbawiło oskarżonego gwarantowanego mu konstytucyjnie prawa do obrony we wszystkich stadiach postępowania, a w konsekwencji prawa do rzetelnego procesu. W tej sytuacji koniecznym było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku w postępowaniu odwoławczym.

Procedując powtórnie, sąd *ad quem*, rozpoznając zarzuty i wnioski zgłoszone w apelacjach J.G. i jego obrońcy, zapewni udział w rozprawie apelacyjnej temu oskarżonemu bacząc, aby zagwarantowane zostało jego prawo nie tylko do obrony formalnej, lecz również materialnej.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

(P.B.)

[ł.n]